חשבת שיוותרו עליך? – פרשת השבוע וישלח

מאת: רפאל קרמר
נובמבר 26, 2023

זה היה לילה גורלי לעם ישראל, יעקב אבינו עמד במלחמה קשה מנשוא. בסופו של דבר, לא רק שיעקב לא נוצח הוא השיג ניצחון מוחלט שבעקבותיו לא יישאר אף יהודי בחשיכה. איך נלחמים ומנצחים?

פרשת השבוע היא פרשת וישלח, התורה מספרת שיעקב שלח להודיע לעשיו שהוא שב מבית לבן. עשיו בתגובה יצא לקראתו מלווה בארבע מאות שכירי חרב להרגו. יעקב נחרד וחצה את מחנהו לשניים בתקווה להציל לפחות חלק ממחנהו. במשך כל הלילה הוא היה עסוק להעביר את נשיו ואת ילדיו את נהר יבוק. כאשר הוא נותר לבדו, פגע בו איש ונאבק עם יעקב עד עלות השחר. כאשר האיש ראה שאינו יכול לפגוע ביעקב, הוא פגע בכף ירך יעקב והפגיעה גרמה ליעקב לצליעה: “ויוותר יעקב לבדו

ויאבק איש עמו עד עלות השחר, ויירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירכו בהאבקו עמו. ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב. ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל" (בראשית לב, כה-כט).

כל הפרשה נראית מסתורית ותמוהה. מה משמעות הדברים. למה יעקב חזר על עקבותיו ונותר לבדו, מי הוא אותו איש שבא להילחם בו? ותמיהה נוספת, ממתי מבקשים ברכה ממי שנלחם בך וחפץ להרוג אותך?

חכמינו מסבירים את השתלשלות המאורעות: יעקב שכח פכים קטנים בעת שהעביר את נשיו וילדיו והוא שב על עקבותיו לקחתם. האיש שנלחם עם יעקב היה מלאך, שרו של עשיו, שרצה לפגוע ביעקב. זו הייתה מלחמה גורלית לעם ישראל. בסופו של דבר, שרו של עשיו לא הצליח להכניע את יעקב אך הוא הצליח לפגוע בכף ירך יעקב ולגרום לו לצליעה. השמש זרחה ליעקב וריפאה אותו מצליעתו. במקביל, יעקב אחז בידי שרו של עשיו ועיכב אותו למרות שהגיע זמנו לומר שירה (שירת המלאכים). בתמורה לשחרורו, יעקב דרש ממנו ברכה. כלומר, אישור והודאה שהבכורה והברכות שקיבל מיצחק הם שלו ללא עוררין. המלאך, שרו של עשיו, נאלץ להודות בעל כורחו שהברכות אכן שייכות ליעקב וקרא לו 'ישראל' במקום 'יעקב'. כלומר, הברכות לא הושגו ב 'עקבה' ובמרמה, כי אם 'ישראל', ב'שררה' וגילוי פנים (רש"י שם).

אולי גם זה יעניין אתכם:

לא כישלון, אתגר! – פרשת ויצא

על הסולם מטפסים שלב אחר שלב – פרשת ויצא

כמה אנחנו צריכים לסבול? – תולדות

כעת הדברים מובנים יותר. אולם ישנו עומק נוסף לאותו לילה קשה וגורלי כאשר יעקב היה נתון במלחמה פנים ואחור, עם מלאך, שרו של עשיו מצד אחד, ועשיו וארבע מאות איש מהצד השני.

רבי נתן מאיר את הדברים באופן נפלא ומעניק משמעות עמוקה למאבק

הגורלי, על יסוד דברי רבי נחמן. מלמד רבי נחמן: "על ידי עשיית המצווה בשמחה נשלמת הקדושה והעצבות מתבטלת. העצבות מזוהה עם הסטרא אחרא וה'קליפות' שב'היכלי התמורות' ששם הרע מיוצג כטוב והטוב כרע. 'היכלי התמורות' יונקים את כוחם מעצבות. על ידי עשיית המצווה בשמחה מתעורר כוח בכל העולמות לשוב להשם יתברך וזה בעקבותיו מביא אור ושפע וברכה מרובה לעולם, העצבות מתבטלת והקדושה נשלמת ובכך מעלים את השכינה מגלותה. לכן בעת הגאולה נאמר כי "בשמחה תצאו", מכיוון שהשמחה מבטלת את העצבות ומעלה ניצוצות וחיות שנפלו לסטרא אחרא, ובני ישראל יוצאים מהגלות לגאולה (ליקוטי מוהר"ן ח"א, כד).

נתרגם את המושגים עצבות ושמחה במונחים מעשיים: היצר הרע מנסה תמיד להחטיא את האדם לחטוא, ולאחר שהוא נכשל וחוטא היצר הרע מפיל אותו לעצבות, למרה שחורה, לייאוש. כל זה עצבות. ולהיפך, השמחה מעודדת את האדם לעמוד איתן ולא להיכשל בחטא. יתירה מכך, גם אם הוא חלילה נכשל, כאשר הוא בשמחה ואינו מתייאש הוא ינסה בכל כוחו להשיב מלחמה שערה, ובסוף הוא גם יצליח להתגבר על היצר הרע. כשרבי נחמן לימד שהשמחה בכוחה לבטל את כוחות הסטרא אחרא ולהביא גאולה, הכוונה כפשוטו.

> על ידי עשיית המצווה בשמחה מתעורר כוח בכל העולמות לשוב להשם
> יתברך וזה בעקבותיו מביא אור ושפע וברכה מרובה לעולם!

על יסוד דברים אלו מבאר רבי נתן את המאבק בין שרו של עשיו ליעקב: הדרך העיקרית בה היצר הרע חפץ להתגבר על עם ישראל ולהאריך את הגלות עד אינסוף היא באמצעות העצבות, כפי שהסברנו. היצר ניסה להילחם עם יעקב אך כשהבין שאת יעקב הוא לא יצליח להפיל הוא נגע בכף ירכו, כלומר בצאצאיו. בנשמות החלשות של עם ישראל, דורנו אנו, הדור האחרון שההתמודדות הרוחנית מול תאוות התקופה קשה ביותר. נשמות אלו הן 'כף ירכו', דור העקביים, המכונה בתורת הקבלה 'רגלין' וידוע בכינוי 'עקבתא דמשיחא', אלינו היצר מפנה את נשק העצבות ותוקף ומחטיא, וכל רצונו הוא הייאוש והעצבות שלאחר הכישלון בחטא, כי המטרה שלו היא להאריך את הגלות עוד ועוד עד אינסוף. אנו, נשמות ה'רגלין', דור 'עקבתא דמשיחא', הן הן ה'פכים הקטנים' שיעקב לא וויתר עליהם ושב לקחתם. למרבה הצער, היצר הצליח

לגרום לנשמות דור אחרון של הגאולה ל 'צליעה', כלומר לנפילה. תחילה הוא מפיל אותן לתאוות ותשוקות רעות, ולאחר מכן כשהן שוקעות בתאוות הוא מייאש ומשאיר אותן חבולות ומיואשות.

אך יעקב, לא רק שהוא לא מוותר על אותן נשמות, הוא מוסר את נפשו ונאבק במלאך אש בכל כוחו כשהוא חותר לכך שהשמחה תתגבר על העצבות, והשמחה תהיה מושלמת. לא רק שהנשמות החלשות לא יתפתו להקשיב ליצר הרע, אלא שיהיה להן כוח להתגבר על העצבות ולהפכה לשמחה. זאת אומרת שגם לאחר נפילה, מתוך הייאוש והעצבות הן יתגברו להתחזק ולהתחדש לקיים את המצוות בשמחה. זוהי שמחה מושלמת. זה ניצחון ומענה מושלם למלחמתו של היצר בנשמות החלשות.

ממתי מבקשים ברכה ממי שנלחם בך וחפץ להרוג אותך ?

זה מה שקרה כאשר יעקב השיב מלחמה ותפס את המלאך, שרו של עשיו שהגיע זמנו לומר שירה. המלאך התחנן ליעקב "שלחני כי עלה השחר ועלי לומר שירה", אך יעקב משיב לו: את בניי אתה מפיל לעצבות ואתה חושב לומר שירה בשמחה? (שירת המלאכים נחשבת לשמחה עצומה. שכן, המלאכים נקראים 'מלאכי שחקים' על שם השחוק והשמחה, ראה ליקוטי מוהר"ן חלק ב, ה י) בשום אופן לא אניח לך שתפיל את בניי לעצבות ואתה תבקש לומר שירה בשמחה. "לא אשלחך כי אם ברכתני", אתה תאלץ בעל כורחך לברך אותי, ברכה פירושה שלמות ללא עצב כמו בפסוק:

“ברכת ה ’ היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה ”, ברכה אמיתית שאין עמה עצב . כלומר , אתה תאלץ בעל כורחך להשיב את כל ניצוצות הקדושה , השמחה שניסית לגזול מבניי ולהפילם לעצבות . תאלץ לשלם מחיר כבד מאוד ולהשיב את כל ניצוצות הקדושה שנפלו לעצבות ולהשיב הכל לקדושה .

והמלאך בעל כורחו ענה ליעקב : “לא יעקב יאמר עוד שמך ”. כלומר , לא יאמר עוד שהעצבות עדיין שולטת בזרעך , כמו בפסוק “וידו אוחזת בעקב עשיו ” שההתמודדות נמשכת . לא ולא ! “כי אם ישראל יהיה שמך , כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל ”. אתה ניצחת במלחמה . אני נאלץ בעל כורחי להשיב הכל אל הקדושה בשלמות .

כבר אמרנו , לא מוותרים עליך !

(על פי ליקוטי הלכות , ברכת הודאה ו)

כל שבוע אנחנו נהנים מעוד חידושים נפלאים על פרשת השבוע ,
כנסו לכאן ותיהנו גם אתם !